

Шломенко О.Б.

викладач, Криворізький економічний інститут

державного вищого навчального закладу

“Київський національний економічний

університет імені Вадима Гетьмана”

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ТА ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ НОВИХ ФОРМ НАВЧАННЯ

Розглянуто засоби формування комунікативної та фахової компетентності майбутніх економістів за допомогою нових форм навчання. Метою вивчення іноземної мови є формування рівня комунікативної компетенції, що дозволяє вільно спілкуватись залежно від конкретної ситуації. Саме на досягнення такої мети спрямоване навчання за посібником “English for managers”. В основу створення цього навчального посібника покладені принципи, які є провідними у комунікативній методиці навчання. Вивчаючи англійську мову за цим посібником, студенти повинні оволодіти набором комунікативних дій, знаннями, навичками та уміннями, необхідними для здійснення професійної діяльності менеджера.

The article deals with the ways of molding the communicative and professional competence of future economists with the help of new forms of teaching. The aim of studying a foreign language is to achieve the efficiently communicate in any actual situation. That is the aim the “English for managers” manual is intended for. The manual in question is based on the main principles of communicative teaching techniques. In the process of working with the manual the students are supposed to master a set of communicative actions, knacks and habits necessary for effecting the professional activities of a manager with the help of English.

Постановка проблеми. Нині в усьому світі система вищої освіти є ключовою сферою суспільства; вона привертає до себе надзвичайно велику увагу, зокрема зазнає критики в контексті тенденції розвитку світових освітніх систем, у тому числі європейської. Для України це особливо актуально, оскільки зобов'язання країни-учасника Болонського процесу

повертають вектор сучасної політики і стратегії держави в напрямі подальшого розвитку національної освіти, її адаптації до умов соціально-орієнтованої економіки, трансформації та інтеграції в європейське і світове співтовариство. Якщо говорити конкретніше, то цей процес включає перегляд змісту вищої освіти, забезпечення високої її якості, запровадження сучасних технологій та методів навчання з високим рівнем навчального процесу удосконалення професійної підготовки, забезпечення можливості досягнення успіху в кар'єрі.

Згідно з принципами Болонської декларації, первинна відповідальність за якість одержуваних знань, умінь та навичок лежить на кожному навчальному закладі, а отже, саме університет, а в ньому – інститут чи факультет, у його межах – кафедра й окремий викладач несуть персональну відповідальність разом зі студентом за свою дисципліну, рівень її засвоєння, зміст, форми і методи навчання, їхній вибір, модернізацію і вдосконалення. Вища освіта України нині характеризується динамікою поглиблення процесів удосконалення та модернізації форм, методів та змісту навчання.

Знання про метод є підґрунтям поняття методології. Однак практика застосування цього терміну дає підстави для більш ширшого його визначення: методологія – це наукове знання (теоретична система) про діяльність у певній області, засобах, результатах і методах цієї діяльності. Розуміння важливості і корисності методології для наукового працівника стає все більш поширеним. Педагог повинен не тільки знати свою справу, але й володіти інтелектуальною культурою, без якої в сучасному суспільстві не зможе добре виконувати свої функції. Зміст інтелектуальної культури складають: базова професійна підготовка, адаптація мислення, володіння методологічним знаннями, які забезпечують орієнтацію в змінних умовах професійної діяльності. Можна виділити загальну методологію науки і методологію її окремих галузей. Перша вивчає наукове знання, його будову, розвиток і функціонування. Конкретна методологія вивчає організацію діяльності в певній галузі знань.

Навчання як вид пізнавальної діяльності, реалізується за допомогою різних методів навчання. Методи навчання – це упорядковані способи взаємозв'язаної діяльності педагога й вихованця, спрямовані на оволодіння знаннями, уміннями і навичками, тобто на досягнення освітньої мети. Обрати методи навчання досить складно. Педагог ХІХст. К.Д.Ушинський уважав, що важливий не сам метод, а думка, ідея, почерпнута з нього.

Комунікативний метод навчання є на даний момент найбільш ефективним, успішним, гармонійним та актуальним. Кінець ХХ і початок

нинішнього століття зорієнтовані на комунікацію як мету навчання іноземних мов. Визначальною рисою комунікативного підходу до навчання іноземної мови є розвиток умінь спілкування цією мовою. Як показала практика, використання комунікативної методики забезпечує не тільки засвоєння іноземної мови як засобу спілкування, але й всебічний розвиток позитивних якостей особистості студента.

На пошук і обґрунтування методів удосконалення навчання іноземних мов за умов реалізації комунікативного методу в 80-х рр. минулого століття спрямували значні зусилля такі психологи-лінгвісти, як І.О.Зимня, О.О.Леонт'єв, Р.П.Мільруд, Н.Ф.Шевченко та інші, наголошуючи на потребі переорієнтації знань із засвоєння мовленнєвих дій на мовленнєву діяльність, спілкування. Посібник для вчителів іноземної мови "Комунікативний метод навчання іншомовного говоріння", на думку самого автора (Е.І.Пассова), "є найповнішим збірником теоретичних і практичних основ даного методу". Автор наголошував, що навчити говорінню, не навчаючи спілкуванню, не можна. Комунікативний метод заснований на тому, що процес навчання є моделлю процесу комунікації. Як відомо, "модель – це система зі своєю структурою і функцією, що відбиває структуру і функцію системи-оригіналу" (М.М. Амосов).

Метою статті є висвітлення засобів формування комунікативної та фахової компетентності майбутніх менеджерів. Прикладом організації навчальної діяльності і застосування комунікативного методу навчання є розроблений нами навчальний посібник "English for managers". Мета посібника – формування комунікативної та фахової компетентності майбутніх менеджерів. Навчальний посібник створений з урахуванням специфічних принципів, які лежать в основі комунікативної методики навчання:

1. Принцип оволодіння усіма аспектами іншомовної культури через спілкування, яке виконує функції навчання, пізнання, розвитку і виховання. Процес навчання іншомовному спілкуванню являє собою модель реального процесу спілкування за основними параметрами: мотивованість, цілеспрямованість, новизна, ситуаційність, характер взаємодії учнів а також система мовленнєвих засобів. Завдяки цьому створюється підґрунтя навчання, що забезпечує успішне оволодіння уміннями та їх використання в умовах реального спілкування.

2. Принцип навчання взаємопов'язаного з різними аспектам іншомовної культури, необхідність якого обґрунтована закономірністю навчання, а саме: взаємопов'язаність реалізується не тільки у процесі навчання, але і в окремих вправах, спеціально розроблених у межах цієї

методики.

3. Принцип керування навчальним процесом на базі його диференціації і програмування. Будь-яка система навчання передбачає обґрунтування всіх компонентів процесу навчання (цілі, засоби, зміст тощо). Без диференціації неможливим є досягнення системності навчання та керування ним.

4. Принцип системності в організації іншомовного навчання. Цей принцип означає, що комунікативна система навчання будується реверсивним шляхом: спочатку окреслюється кінцева мета, а потім визначаються завдання, які допоможуть досягти бажаного результату. У посібнику “English for managers” системність навчання досягається з урахуванням закономірностей оволодіння студентами кожного з її аспектів. Усе навчання в організаційному плані побудоване на основі правил циклічності і концентричності. Циклічність проявляється у тому, що певна кількість матеріалу засвоюється в межах циклу уроків, кожен з яких включає визначену кількість уроків. Будь-який цикл будується на основі поступового розвитку тієї чи іншої навички та уміння у кожному виді мовленнєвої діяльності.

5. Принцип індивідуалізації. Кожен студент наділений певними здібностями, тому, з метою виявлення цього вихідного рівня та подальшого його розвитку у навчальному посібнику “English for managers” використовуються спеціальні засоби: тести, вправи й опори.

6. Принцип мовленнєво-розумової діяльності. Оволодіти комунікативною компетенцією з іноземної мови, знаходячись за межами країни, мова якої вивчається, нелегко. Тому важливим завданням викладача є створення реальних та уявних ситуацій спілкування на уроках іноземних мов з використанням різних методів та прийомів роботи (ділові ігри, дискусії, діалоги, творчі проекти тощо). Діалоги, ділові ігри, дискусії, які включені в структуру навчального посібника, сприяють розвитку мовленнєво-розумової діяльності кожного зі студентів, при цьому підвищується коефіцієнт ефективності засвоєння матеріалу. Діалоги, дискусії допомагають студентам висловити свої думки та переконання стосовно проблеми, надають широкі можливості для безпосереднього спілкування.

7. Принцип новизни. Окрім ділових ігор, діалогів, дискусій, тестів у навчальний посібник включені автентичні тексти та фахова лексика з урахуванням варіативності текстів різного змісту, але побудованих на одному й тому ж матеріалі. Посібник реалізує зазначений принцип. Новизна забезпечує відмову від випадкового заучування, розвиває мововиробництво, продуктивність мовленнєвих умінь у студентів, викликає інтерес до навчальної діяльності.

Перший крок до оволодіння комунікативними вміннями – робота з лексикою. Лексичні вправи, які містяться в посібнику, мають логічний, ігровий характер. Такі вправи дозволяють студентам оволодіти шармом фахової лексики для подальшої роботи. У посібнику використані словникові

ігри, що дозволяють краще закріпити лексику в цікавій для студентів формі, наприклад, тематичний кросворд.

Процес формування комунікативної компетентності студентів є дуже актуальним та значущим для навчання іноземних мов, адже має на меті не лише вільне іншомовне спілкування, але й дає можливість активізувати творчі потенції особистості. Активізація та розвиток творчих можливостей студента, на нашу думку, відбувається через завдання, що розвивають комунікативні вміння, а саме: повідомлення за фаховими темами та написання рефератів, які містяться у навчальному посібнику “English for managers”.

У процесі оволодіння комунікативними вміннями особистість студента та його творчий потенціал розкриваються по висхідній, оскільки, на думку О.А. Бобильової, вправи, що розвивають комунікативні вміння, є своєрідною спіраллю, де кожен новий виток виводить студента на вищий рівень. Тобто навчальний посібник містить вправи від репродуктивних до продуктивних (творчих).

Навчальний матеріал, уміщений у посібнику “English for managers”, сприяє формуванню не тільки комунікативної, а й фахової компетентності майбутніх менеджерів. Завдання вищої школи – дати студентам можливість максимально оволодіти розмовною мовою, професійною термінологією для творчої діяльності майбутнього економіста-професіонала. Особливого суспільного значення набуває вивчення іноземних мов у закладах вищої економічної освіти, оскільки знання мов є суттєвим фактором високої фахової компетентності майбутніх спеціалістів. Інтеграція української економіки в міжнародну економічну систему на сучасному етапі вимагає знання іноземної мови у сфері професійної комунікації. Іноземна мова сприяє професійному зростанню майбутнього фахівця. Вивчення іноземної мови повинно впроваджуватись у відповідності зі спеціальністю студентів. Звідси висновок про залежність змісту навчання іноземної мови від спеціалізації вищого навчального закладу й факультету.

Посібник “English for managers” складено у відповідності до робочої навчальної програми з дисципліни “Основи менеджменту” і призначений для студентів економічних вищих навчальних закладів зі спеціальністю “Менеджмент”. У посібнику використовується автентичний матеріал, що є базою професійно спрямованого навчання іноземної мови студентів – майбутніх менеджерів. Уже з перших завдань поетапно вводяться фахова лексика, тексти та інші завдання (діалоги, ситуативні завдання, ділові ігри,

тести, дискусії, повідомлення за фаховими темами та написання рефератів), які мають комунікативну та фахову спрямованість і сприяють формуванню знань, навичок та вмінь, необхідних для здійснення професійної діяльності менеджера за допомогою іноземної (англійської) мови.

Посібник складають уроки, тлумачний словник спеціальних термінів, терміни для розв'язання кросвордів та англо–український словник фахової термінології.

Заняття побудовані на основі:

- професійного змісту навчання;
- основних функцій менеджерів: планування, керування, організації, контролю;
- основних навичок і вмінь ділового спілкування в галузі менеджменту.

Спостереження за формуванням комунікативної та фахової компетентності майбутніх економістів за допомогою вивчення іноземної мови показали, що:

1. Вивчення іноземної мови в немовному вищому навчальному закладі може бути успішним, завдяки цілеспрямованому відбору навчального матеріалу з урахуванням професійної орієнтації студента.
2. Спеціалізовані навчальні матеріали іноземною мовою є засобом поглиблення професійних знань, що сприяє активізації інтересу до вивчення іноземної мови.
3. Активні міждисциплінарні зв'язки перетворюють іноземну мову в один із засобів вивчення спеціальності.

Висновок. Використання нових форм навчання у процесі вивчення іноземної мови в економічному вищому навчальному закладі значно сприяє формуванню та розвитку комунікативної та фахової компетентності майбутніх економістів.

Навчальний посібник “English for managers” допомагає оволодінню студентами комунікативними вміннями, грамотному використанню фахової лексики в комунікативних ситуаціях, прийняттю рішень і успішній роботі з мовною інформацією, розумінню співрозмовника, вирішенню поставлених завдань комунікативно-професійного спрямування.

Подальші дослідження будуть спрямовані на розвиток комунікативної та фахової компетентності засобами іноземної мови, а саме: формування міжкультурної комунікації майбутніх економістів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобильова О.А. Комунікативний метод як метод активізації творчих можливостей особистості // Англійська мова та література. – 2005. – №26. – С. 2-5.
2. Бургин М.С. Поняття и функции методологии педагогіки // Советская педагогика. – 1990. – №10. – С.74-78.
3. Ветхов О.М. Актуальні питання комунікативного навчання іноземних мов // Педагогіка і психологія. – 2006. – №1. – С.91-98.
4. Друзь Г. Ділова гра як засіб навчання студентів професійного спілкування іноземною мовою // Рідна школа. – 2002. – №6. – С.69-72.
5. Жижко Т. Методи навчання – передумова інтелектуального розвитку особистості // Рідна школа. – 2002. – №6. – С.72-73.
6. Скнар О. Модернізація форм і методів навчання студентів у контексті кредитно-модульної системи // Вища освіта. – 2006. – №3. – С.33-45.
7. Федоренко Ю. Комунікативна компетенція як найважливіший елемент успішного спілкування // Рідна школа. – 2002. – №1. – С.63-65.